

A Vidékfejlesztési Program (2014–2020) végrehajtásának tapasztalatai

VULCZ LÁSZLÓ

Kulcsszavak: uniós forrás, fejlesztési cél, beruházás, közbeszerzés.

JEL-kód: Q14, Q18, R42.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A 2014–2020 közötti időszakban jelentős, mintegy 9000 milliárd forint összegű európai uniós fejlesztési forrás áll Magyarország rendelkezésére. A források 14,4%-a (nagyságrendileg 1300 milliárd forint) került a Vidékfejlesztési Programra allokálásra, amely a második legnagyobb forrással rendelkező program.

Az egyes élelmiszer-gazdasági ágazatok fejlesztésére allokált forrásokkal kapcsolatban megállapítható, hogy a kertészet esetében a korábbiakhoz képest nagyobb volumenű fejlesztésre állnak rendelkezésre a források, míg az állattenyésztés és a növénytermesztés esetében ez nem mondható el. Az állattenyésztési ágazat beruházásaira allokált forrás alulpozicionált. Az előző programozási időszakhoz képest jelentősen nőtt az élelmiszeripari ágazat rendelkezésére álló uniós pénz, de féltő, hogy olyan kisebb volumenű beruházások valósulnak meg belőle, amelyek hosszú távon nem lesznek életképesek. A nagy árualap előállítására képes élelmiszeripari üzemek ki vannak zárva a támogatási lehetőségből.

Kiemelt prioritásként szükséges kezelni az öntözéses gazdálkodás bővítésének lehetőségét, figyelemmel a vízkészletek védelmének és hasznosításának ügyére. Magyarország kimagasló agrárpotenciállal rendelkező területein csak korlátozottan vagy egyáltalán nem lehet felszín alatti vízből uniós forrásból támogatott öntözési beruházást megvalósítani. A felszín feletti víz igénybevétele a támogatott öntözési beruházásoknál nincs korlátozva, viszont a vízi létesítmények karbantartásának hiánya miatt számos esetben nem valósítható meg, mivel nem biztosítható az öntözéshez szükséges megfelelő vízhozam. Másik nagy probléma az öntözésfejlesztés esetén a hazai elaprózott birtokszerkezet. Mivel a vízgazdálkodás fejlesztése stratégiai cél, szükséges a programban szereplő 20%-os korlát eltörlése az öntözési beruházások megvalósíthatósága érdekében.

A Vidékfejlesztési Program esetében eddig nagyságrendileg 450 milliárd forint kötelezettségvállalás történt, ami a forrás 35%-át jelenti, valamint közel 100 milliárd forintot fizettek ki, ami a forrás 8%-át fedi le. A programozási időszak közepén ez a teljesítmény alacsonynak minősíthető, amennyiben nem gyorsul fel a program végrehajtása, úgy a források felhasználása veszélybe kerülhet. A kifizetések gyorsítását és egyszerűsítését eredményezhetné a jelen időszakban az uniós jogszabályok alapján sokkal szélesebb körben engedélyezett egyszerűsített költségelszámolás (egységköltség, illetve átalányköltség-alapú támogatás) alkalmazása.

Az uniós támogatásból megvalósuló beruházások esetében komoly problémát jelent, hogy a közbeszerzésekről szóló hatályos 2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) kötelezővé teszi a kedvezményezetteknek közbeszerzési eljárás lefolytatását 40 millió forint megítélt támogatási igény felett.¹

¹ A tanulmány a Gazdálkodás folyóirat által 2017. április 20-án szervezett *Műszaki fejlesztés az élelmiszer-gazdaságban* című konferencia előadásának háttéranyaga.

BEVEZETÉS

Az élelmiszer-gazdaság fejlődésében a csatlakozást követő (2004–2014) időszak beruházási tapasztalatait figyelembe véve a 2014–2020 közötti programozási időszakban is kiemelt szerepet töltenek be az európai uniós támogatások, elsősorban a Vidékfejlesztési Program, valamint a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program keretében az élelmiszer-feldolgozásban felhasználható források.

A programozási időszak közepéhez érve érdemes áttekintést készíteni a program előrehaladásáról, a források lekötéséről.

E tanulmányban a programok végrehajtása során jelentkező problémákra, lehetőségekre szeretnék rávilágítani és ezekkel kapcsolatban javaslatokat fogalmazok meg. Kiemelten kezelem a Vidékfejlesztési Programot.

Az elemzésben áttekintést adok a jelenlegi programozási időszakban az élelmiszer-gazdaság fejlesztésére rendelkezésre álló uniós támogatások felhasználásának tapasztalatairól. Vizsgálataim alapját a 2007–2013 és a 2014–2020 közötti programidőszakra irányuló Vidékfejlesztési Programok, valamint a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program élelmiszer-gazdaságot érintő, beruházási jellegű intézkedéseinek áttekintése adja.

A véleményemet és javaslataimat a Miniszterelnökség, a Magyar Államkincstár és az Agrárgazdasági Kutató Intézet által kiadott adatok alapján fogalmazom meg.

EREDMÉNYEK

1. Magyarország rendelkezésre álló uniós források áttekintése

A 2014–2020 közötti időszakban jelentős, mintegy 9000 milliárd forint összegű európai uniós fejlesztési forrás áll Magyarország rendelkezésére.

A korábbi programozási időszakhoz képest – melynek a legfőbb célja a leszakadt régiók felzárkóztatása volt – a jelenlegi ciklusban az Európai Unió más célkitűzéseket^{2,3} fogalmazott meg. Ezeket 11 pontban foglalta össze, melyekhez az összes tagállamnak igazítania kellett saját fejlesztési terveit. Ezek a következők:

1. A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése.
2. Az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, a technológiák használata minőségének javítása.
3. A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági, a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének javítása.
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban.
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása.
6. A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása.
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban.

² Az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/eu rendelete (2013. december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 1305/2013/eu rendelete (2013. december 17.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.

8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése.

9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem.

10. Az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás.

11. Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

Magyarország a számára 2014–2020 között rendelkezésre álló uniós forrásokat a fenti tizenegy fejlesztési cél megvalósítását célzó tíz program keretében használja fel.

A legnagyobb forrással rendelkező Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) egyik legfontosabb célkitűzése Magyarország foglalkoztatási rátájának 75%-ra való emelése. Ehhez egyrészt új munkahelyeket kell létesíteni, másrészt a munkát vállalni akarók képességeit kell fejleszteni. A program további két fontos célkitűzése az ország innovációs képességeinek és kapacitásainak, valamint a magyar ipari és szolgáltató szektornak a fókuszált fejlesztése.

A források 14,4%-a került a Vidékfejlesztési Programra (VP) allokálásra, melynek elsődleges céljai a mezőgazdasági vállalkozások versenyképességének növelése, az agrárium fenntartható fejlődése, a vidéki térségek és közösségek erősítése, az életminőség javítása a vidéki térségekben, valamint a gazdasági fejlődés támogatása.

A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) Magyarország egyetlen „fejlettebb” régiójának további fejlődését, gazdasági versenyképességének további növekedését, illetve a régió belüli fejlettségbeli különbségek csökkenését kívánja biztosítani.

Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) elsődleges célja a közlekedés hálózatának és infrastruktúrájának fejlesztése, a transzeurópai közlekedési hálózaton keresztül a városi közlekedésen át egészen a környezetbarát megoldásokig.

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) a humán tőke és a

társadalmi környezet javításával igyekszik hozzájárulni a társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezeléséhez. A program a gyakorlatban nem csak a szegénység elleni küzdelemből kívánja kivenni a részét, de hangsúlyt helyez a társadalmi kohézió erősítésére, az egészségügyi beruházásokra, a köznevelés minőségének fejlesztésére, kiemelt tekintettel a korai iskolaelhagyás csökkentésére, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelésére és a kutatás-fejlesztésre.

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedést kívánja segíteni az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) fő küldetése, hogy kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához. Fejlesztései között helyet kapnak a közvetlenül a közszférára, a helyi társadalomra és környezetre irányuló fejlesztések is.

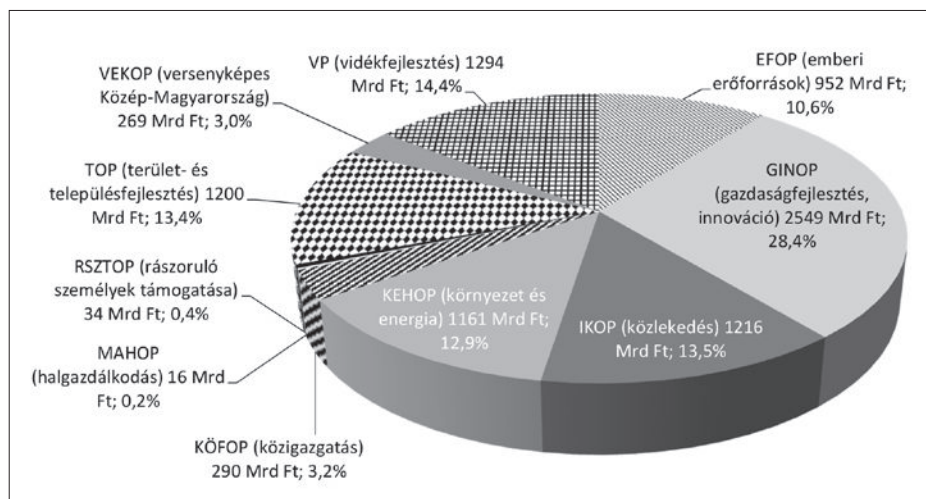
A közigazgatás és a közszolgáltatási szféra kiemelt fejlesztéseit Magyarország a Közigazgatás- és Közszolgáltatás Fejlesztési Operatív Program (KÖFOP) nyomán hajtja végre. Az operatív program ad egyben helyet a 2014–2020-as időszakban a programok végrehajtásához szükséges tagállami funkciók finanszírozásához felhasználható technikai segítségnyújtás forrásainak.

A Magyar Halászati Operatív Program (MAHOP) a halászati ágazat támogatási lehetőségeit tartalmazza.

A Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP) elsődleges célja, hogy a leginkább rászoruló személyeket – a szegénységben élő gyermekeket, a hajléktalanokat, valamint a rendkívül alacsony jövedelmű személyeket – megfelelő étkezéshez és alapvető fogyasztási cikkekhez juttassa. Az egyes operatív programok közötti forrásmegoszlást az 1. ábra szemlélteti.

I. ábra

Magyarország 2014–2020 közötti uniós fejlesztési forrásainak megoszlása, százalék

Forrás: Miniszterelnökség, 2017

2. Az élelmiszer-gazdaság fejlesztésének lehetőségei és problémái a Vidékfejlesztési Programban

A beruházás számos kockázatot hordoz magában, ám eredménye lehet új termék, esetleg újfajta szolgáltatás „megszületése” vagy akár új piac megteremtése is. A jól működő piactudásban a beruházás kezdeményezésének és megítélésének alapvető indítéka a jövedelmezőség (Papp – Szűcs, 2013).

A több év átlagában relatíve magas árak és az uniós támogatások miatt még mindig erős – bár gyengülő – a gazdaságok pénzügyi helyzete, jelentősek a megtakarítások, kedvezőek a területalapú szubvenciók és ebben a támogatási ciklusban a Vidékfejlesztési Program jogcímei is lehetőséget jelentenek. Mindezek mellett alacsonyak a hitelkamatok, adottak tehát a feltételek egy intenzív beruházási ciklusra. A források azonban csak akkor mozdulnak meg, akkor generálnak beruházásokat, ha ehhez hosszú távra stabilnak remélt agrárpolitikai környezet kapcsolódik (Kapronczai, 2016).

Az élelmiszer-gazdaság – azaz a mezőgazdaság és az élelmiszeripar – Lakner (1997) megfogalmazása szerint egyrészt a belföldi élelmiszer-szükséglet kielégítésének forrása, másrészt a nemzetgazdaság külpiazi kapcsolatainak résztvevője, harmadrészt az agrárnépesség foglalkoztatásának jelentős terepe, negyedrészt pedig a vidékfejlesztés eszköze.

A Vidékfejlesztési Program legfontosabb fejlesztési céljai közé tartozik a vidéki munkahelyek megőrzése és új munkahelyek teremtése a mezőgazdaságban, főként az olyan munkaigényes ágazatokban, mint az állattenyésztés, a zöldség- és gyümölcs-termesztés, valamint a kertészet. Emellett kiemelt figyelmet kap az élelmiszer-feldolgozás fejlesztése is.

A 2014–2020 közötti időszakra irányuló Vidékfejlesztési Program forrásainak legnagyobb részét az élelmiszer-gazdaságot érintő beruházási típusú műveletek kötik le, amelyeket gazdaságilag életképes mezőgazdasági termelők vehetnek igénybe. Magyarország termelési és jövedelmi viszonyait figyelembe véve a program azokat az üzemeket tekinti gazdaságilag életképes-

nek, amelyek elérik a 6000 euró standard termelési értéket (STÉ)⁴.

Magyarország 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Programjában a „Beruházás tárgyú eszközökbe” intézkedés, a „Mezőgazdasági üzemek összteljesítményének és fenntarthatóságának javítása” alintézkedés keretében az alábbi öt területre helyezi a hangsúlyt:

- az állattenyésztési ágazat fejlesztése;
- a kisméretű terménytárolók és szárítók építése, energiahatékonyságuk javítása;
- a kertészeti ágazat fejlesztése;
- a mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztése;
- az agrárinnovációs operatív csoportok innovatív projektjeinek megvalósításához szükséges beruházások megvalósítása.

Magyarországon a duális (kétpólusú) üzemszerkezet a jellemző, ezért a kisméretű gazdaságok erősítése és az életképes közepes méretű gazdaságok létrehozása a Vidékfejlesztési Program célja. Ebből kifolyólag a programban alkalmazott STÉ-felosztások ennek a birtokpolitikai elvnek felelnek meg, továbbá ez feleltethető meg a közvetlen támogatásnál alkalmazott degresszióknak. A források 80 százaléka a kis és közepes üzemmérettel rendelkező gazdaságok számára érhető el, a maradék 20 százalék viszont mindenki számára rendelkezésre áll. A beruházási támogatások ezen paraméterek szerinti differenciálása komoly szakmai vitákat generált.

3. Állattenyésztési ágazatot érintő beruházások támogatása

Az élelmiszer-gazdaságot érintő beruházások kiemelt területét képezik az állattenyésztési ágazatot érintő fejlesztések, amelyek az ágazat versenyképességének és az energiafelhasználás hatékonyságának javítását tűzik ki célul. A beavatkozások az ál-

lattanítás állategészségügyi, -tartási, takarmányozási, valamint az előállított termék vagy a takarmány és termény kezelésére, tárolására szolgáló, az előírásoknak megfelelő színvonal biztosítása érdekében új, építéssel járó technológiák, gépek, eszközök vásárlására, az állattartás létesítményeinek épületenergetikai, épületgépészeti felújítására, technológiáinak korszerűsítésére és a megújuló energia hasznosítására irányuló technológiák beszerzésére irányulnak.

Az állattenyésztési ágazat fejlesztésére összesen 75,1 milliárd forint forrás áll rendelkezésre a Vidékfejlesztési Program költségvetésében, ami az előző, 2007–2013-as programozási időszakban erre a célra allokált 300 milliárd forint feletti összeghez képest drasztikus forráscsökkenést jelent. Támogatottak az állattartó telepeken keletkező trágya környezetvédelmi előírásoknak megfelelő kezelését, tárolását és további hasznosítását segítő építési és technológiai beruházások. A trágyatárolók építésének támogatása a trágyakezelés és -komposztálás agrotechnikai eszközeinek beszerzését és felújítását célozza. Támogatható a célterülethez kapcsolódó infrastruktúrafejlesztés és/vagy eszközbeszerzés is, különösen az üzemben belüli anyagmozgatás, illetve a vagyonsvédelem gépei, eszközei, a közművek és a munkakörülményekhez kapcsolódó beruházások.

4. Növénytermesztési ágazatot érintő beruházások támogatása

A növénytermesztésben – csakúgy, mint az állattenyésztésben – nagyon fontos az eszközfejlesztés, a növénytermesztés létesítményeinek bővítése, a géppark bővítése, az öntözési technológia fejlesztése. A termelési költségeket csak akkor képes csökkenteni a gazdálkodó, ha olyan technológiát használ, ami költségsökkentő,

⁴ A 2007–2013-as programozási időszakban gazdaságilag életképes termelőnek az minősült, akinek az üzemére vonatkozóan kiszámított standard fedezeti hozzájárulás (SFH) legalább 4 EUMÉ-t ért el, ez nagyjából megfelel a 2014–2020 között alkalmazandó 6000 euró STÉ küszöbértéknek.

tehat a korszerűsítés itt is nagy szerepet játszik.

Ha külön tekintünk a növénytermelő és az állattenyésztő gazdaságokra, akkor eltérő beruházási preferenciákról beszélhetünk. Az állattartó gazdaságok kevesebbet költenek a takarmánytermő területek művelését lehetővé tevő gépállomány fejlesztésére, mint a csak növénytermesztéssel foglalkozó üzemek, amit az uniós csatlakozást követően jelentkező gépberuházási dömping, valamint az a körülmény magyaráz, hogy a csak növénytermesztéssel foglalkozó vállalkozásokból kialakult egy, a diverzifikált műveletek elvégzésére is alkalmas szolgáltatói kör (Potori *et al.*, 2015).

A magyar mezőgazdaság versenyképességének fokozása a megtermelt szántóföldi termények tárolási és szárítási kapacitásainak és erőforrás-hatékonyságának megteremtését is igényli. Ezt célozza a Vidékfejlesztési Program kisméretű terménytárolók és szárítók építését és energiahatékonyságuk javítását célzó intézkedése. A beavatkozás az új tárolók és szárítók építése mellett lehetővé teszi a már meglévő tárolók műszaki színvonalának korszerűsítését, illetve a betárolt termények állagát megővő technológiák fejlesztését. A kisméretű terménytárolók, -szárítók építésére, energiahatékonyságuk javítására mintegy 20 milliárd forint áll rendelkezésre a Vidékfejlesztési Program költségvetésében.

A vízfelhasználás hatékonyságát javító öntözéssel gazdálkodás fejlesztésének célja a mezőgazdasági célú vízhasználat fenntartható fejlesztése, víz- és energiatakarékos öntözőberendezések alkalmazása, a vízvesztések csökkentése, a helyi vízkészletek mint kiegészítő vízforrások hasznosítása. Kapcsolódó célterületként jelenik meg a víz- és energiatakarékos öntözési technológiák, öntözőberendezések vízfelhasználás-hatékonyságának javítása, valamint új öntözőrendszerek beszerzésének támogatása. Emellett támogatott a víztakarékos öntözési infra-

struktúra és kapcsolódó műtárgyaiknak fejlesztése, rekonstrukciója, valamint új öntözővíz-szolgáltató művek létrehozása. A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztésére összesen 49 milliárd forint forrás áll rendelkezésre a Vidékfejlesztési Program költségvetésében. Mivel a kertészethez kapcsolódó öntözési beruházások forrása a kertészeti ágazat fejlesztése műveleten belül található, ezért ezt a forrást a növénytermesztési ágazat fejlesztésére szánt források közé sorolom, így összességében szántóföldi növénytermesztésre 69,18 milliárd forint áll rendelkezésre.

5. Kertészeti ágazatot érintő beruházások támogatása

A kertészeti ágazat jelentős részesedéssel jelenik meg a magyar mezőgazdaság kibocsátásában. A kistermelők nagy száma, az elaprózott birtokok és az ennek ellenére alacsony termelői szervezettség magával hozza a technológiai lemaradást, az elavult ültetvényszerkezetet.

A kertészeti ágazat fejlesztése művelet alapvető célja a kertészeti ágazatok versenyképességének, a hozzáadott érték termelésének fokozása az új, innovatív és környezetbarát kertészeti technológiák és termesztési módok elterjesztésének támogatása révén. A kertészet versenyképességének javítását fedett termesztőberendezések, hűtőházak, tárolók, manipulálók, a hozzájuk kapcsolódó beépített technológia és egyéb üzemi létesítmények kialakításának támogatásával; a kertészeti ágazathoz kapcsolódó erő- és munkagépek, a post-harvest tevékenység eszközeinek beszerzésével; ültetvénytelepítéssel és ültetvény-korszerűsítéssel kívánja elérni a program.

A kertészeti ágazat fejlesztésére összesen 89,3 milliárd forint forrás áll rendelkezésre a Vidékfejlesztési Program költségvetésében, ami az előző 2007–2013-as programozási időszakban erre a célra allokált nagyságrendileg 70 milliárd forinthez képest számottevő forrásnövekedést jelent.

6. A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztése

A globális felmelegedés jelentős és egyre növekvő mértékben kihat a mezőgazdaságra. Ökológiailag Magyarország a legmagasabb sérülékenységi területek közé tartozik. A magyarországi átlaghőmérséklet növekedése majdnem másfélszer gyorsabb a globális klímaváltozás mértékénél; hazánkat erősen sújtja a felmelegedés, egyre szárazabbá válik az éghajlat.

Európában Magyarország az egyik legveszélyeztetettebb ország a csapadékmennyiség csökkenésének szempontjából. Emiatt kiemelt prioritásként szükséges kezelni az öntözéses gazdálkodás bővítésének lehetőségét, figyelemmel a vízkészletek védelmének és hasznosításának ügyére. Hazánkban a vízgazdálkodás alapvető jellemzője a vízforgalom és a vízháztartás idő- és térbeli változékonysága, szélsőségsége.

A fentiekre tekintettel az egyes törvények vízgazdálkodási tárgyú módosításáról szóló 2013. évi CCXLIX. törvény a megfelelő öntözővíz-továbbítás biztosítása érdekében módosította a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényt; ennek értelmében 2014. január 1-től a vízügyi igazgatási szervek látják el az állami tulajdonban lévő vizek és vízi létesítmények vagyonkezelését, azok üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését.

Ezek alapján azon állami tulajdonban lévő vizek és vízi létesítmények, amelyek vonatkozásában vízitársulat vagyonkezelői joga vagy kezelői joga van bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba vagy egyébként vízitársulat üzemeltetésében állnak, e törvény erejénél fogva a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelésébe kerültek.

A vagyonkezelés átruházása számos adminisztrációval járt, s mivel az előző programozási időszakban a vízitársulatok az általuk üzemeltetett és fenntartott vízi létesítményekre pályázhattak, a pályázatok elszámolásánál ez az átrendeződés számos

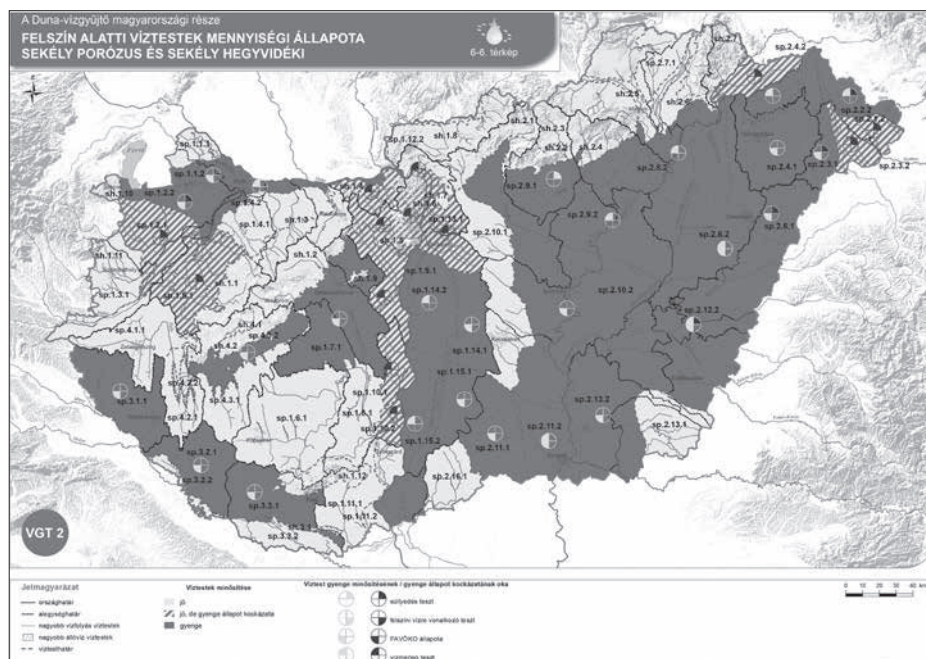
probléma forrása volt és a kifizetések elhúzódasához vezetett. Az önkormányzati és magántulajdonban lévő vízi létesítmények karbantartása korábban a vízitársulatok feladata volt. A megszüntetésüket követően, amennyiben nem ajánlották fel az illetékes vízügyi szervnek az önkormányzatok és magántulajdonosok a létesítményeket, úgy az a saját kezelésükben maradt. Számos beruházás megvalósításánál okoz problémát, hogy az érintett csatornaszakaszon nincsen elegendő víz az öntözéshez, pedig a támogatási feltételek a felszíni vízkivételt preferálják.

A 2014–2020 közötti időszakban ilyen jellegű közösségi célú beruházások támogatására nincsen lehetőség a Vidékfejlesztési Programban, ellenben továbbra is stratégiai célként szerepel a mezőgazdasági vízgazdálkodás és az öntözésfejlesztés. A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztésére, az öntözött területek növelésére 2016 áprilisában 49 milliárd forint forrással jelent meg pályázati felhívás.

Az öntözés területén alakult ki a legnagyobb ellentét a hazai álláspont és a brüsszeli vélemény között. Az Európai Bizottság eredetileg kizárólag víztakarékos, azaz az öntözésre felhasznált vízmennyiség csökkentését célzó beruházásokat kívánt támogatni a Vidékfejlesztési Programon keresztül, azaz új öntözési beruházásokra, az öntözött területek növelésére egyáltalán nem lett volna lehetőség. A brüsszeli tárgyalások eredményeként azonban Magyarországon az öntözött területek növelését célzó fejlesztéseket is lehet támogatni uniós forrásokból.

Azt, hogy egyáltalán lehet-e öntözési beruházást támogatni, és ha igen, milyen feltételekkel – például korszerűsítés esetén legalább hány százalékkal kell csökkenteni a vízfelhasználást –, az érintett víztest mennyiségi állapota dönti el. A vidékfejlesztésre vonatkozó uniós jogszabály szerint az öntözött terület növekedését célzó, új öntözőberendezéseket létesítő beruházás

Talajvizek mennyiségi szempontú minősítése

Forrás: Országos Vízügyi Gazdálkodási Terv (2016)

kizárólag abban az esetben támogatható, ha az érintett víztest mennyiségi szempontból legalább jó minősítést kapott. A víztestek állapotát a *Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv (VGT)* tartalmazza, ennek felülvizsgálatára hatévente kerül sor.

A víztestek mennyiségi állapotát talajvíz, illetve rétegvíz vonatkozásában a 2. és 3. ábrán szereplő térképek mutatják.

A tárgyalásoknak köszönhetően bővült a támogatási lehetőség és az allokált forrás is, de a víztest mennyiségi állapotú minősítése – jónál rosszabb állapota – számos esetben nem teszi lehetővé az öntözési projektek támogatását. A 2. és 3. ábra térképein jól látható sötétebb színnel kiemelt területeken csak korlátozottan vagy egyáltalán nem lehet felszín alatti vízből uniós forrásból támogatott öntözési beruházást megvalósítani. Ezek a területek Magyarország kimagasló agrárpotenciállal rendelkező területei. A felszín feletti víz igénybevétele

a támogatott öntözési beruházásoknál nincsen korlátozva, viszont a korábban említett vízi létesítmények karbantartásának hiánya miatt számos esetben nem valósítható meg, mivel nem biztosítható az öntözéshez szükséges megfelelő vízhozam.

Másik nagy probléma az öntözésfejlesztés esetén a hazai birtokszerkezet. A magyarországi öntözéssel érintett földterületek tulajdonosi/földhasználói megoszlása leképezi az általános magyar földbirtokszerkezetet, ami rendkívül tagolt és elaprózott. Nem ritka, hogy az egyes mezőgazdasági üzemek által egy táblában jogosan használt területek közé más gazdaságok földterületei is beékelődnek. Jelentős azon esetek száma is, ahol az egy helyrajzi számmal azonosítható földterületen több földhasználati jogosultsággal rendelkező mezőgazdasági üzem is termelést folytat (osztatlan vagy osztott közös tulajdon).

A vonatkozó pályázati felhívás előírja,

megszerzése – még akkor is, ha az adott tulajdonos használatban megosztott területe a beruházással nem érintett. A fent említett elaprózott birtokszerkezetből adódóan ez akár több száz tulajdonosi hozzájárulás beszerzését jelentheti, ami gyakorlatilag ellehetetleníti a pályázat benyújtását, mivel a hozzájárulások egy része különféle okokból nem vagy csak nagyon hosszú idő alatt szereshető be. Ilyen probléma lehet, ha elhunyt a terület tulajdonosa és a hagyatéki eljárás még folyik vagy az örökösök nem ismertek, illetve a kiskorú tulajdonosok esetén a gyámhivatali hozzájárulások hiánya.

Az öntözésfejlesztési potenciál jellemzően a nagyüzemknél (ezen jogcím esetében a 850 000 euró STÉ üzemméret feletti) jelentkezik, de a program a források mindössze 20%-át teszi elérhetővé ennek az ügyfélkörnek. Sok esetben emiatt az életképes és szükségszerű beruházásukhoz nem adnak be pályázatot, félve attól, hogy úgy sem nyerhetnek. Véleményem szerint, mivel a vízgazdálkodás fejlesztése stratégiai cél, szükséges a programban szereplő 20%-os korlát eltörlése az öntözési beruházások megvalósíthatósága érdekében.

A fenti indokkal magyarázható, hogy az öntözésfejlesztésre rendelkezésre álló forrás több mint 50%-ára egy év alatt sem került pályázat benyújtásra.

7. Élelmiszer-feldolgozásra irányuló beruházások támogatása

A Vidékfejlesztési Program kiemelt területét jelenti az élelmiszer-feldolgozás fejlesztése, amely felvevőpiacot jelent a mezőgazdasági alapanyagoknak, növeli a gazdák jövedelmbiztonságát, miközben új munkahelyeket teremt. A Vidékfejlesztési Programban célkitűzésként jelenik meg a mezőgazdasági és élelmiszeripari exporton belül a magasabb hozzáadott értékű termékek arányának növelése. Magyarország Élelmiszeripari Fejlesztési Stratégiájával és Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégiájával összhangban a Vidékfejlesztési Program élelmiszer-feldolgozásra irányuló

fejlesztéseinek elsődleges célja a versenyképesség javítása a hozzáadott érték növelésével és az erőforrás-hatékonyság javításával. Utóbbihoz tartoznak a kapacitásnövekedéssel nem feltétlenül járó, erőforrás-megtakarítást eredményező fejlesztések.

Az előzőek miatt Magyarország 2014–2020 között a „Mezőgazdasági termékek feldolgozásába/forgalmazásába és/vagy kifejlesztésébe történő beruházások támogatása” alintézkedés keretében két területre helyezi a hangsúlyt:

- mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyságának elősegítése a feldolgozásban;
- a borászat termékfejlesztésének és erőforrás-hatékonyságának támogatása.

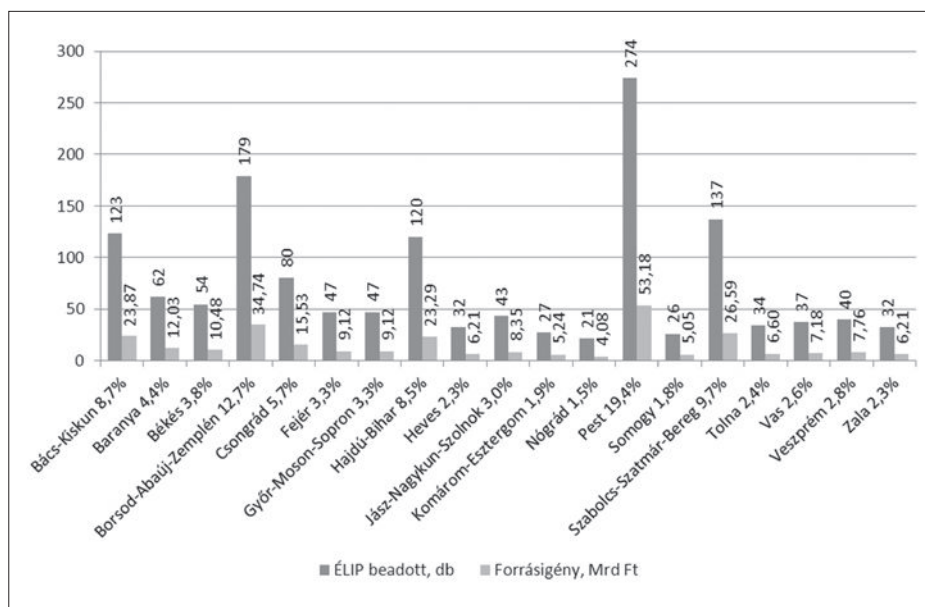
Az intézkedésre nagyságrendileg 140 milliárd forint, a borászat fejlesztésére pedig 40 milliárd forint forrás áll rendelkezésre a Vidékfejlesztési Program költségvetésében.

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program az élelmiszer-feldolgozás számára allokált forrást kiegészíti 100 milliárd forinttal a közepes vállalatmérettel rendelkező ügyfélkörnek. A támogatási lehetőség úgynevezett kombinált konstrukció keretében került meghirdetésre. Ez azt jelenti, hogy ebből az összegből 50 milliárd forint vissza nem térítendő, valamint 50 milliárd forint visszatérítendő támogatás nyújtható (1%-os kamattal bíró kölcsön formájában). A két támogatási forma nem választható szét, csak együttesen igényelhető.

Az élelmiszer-feldolgozás fejlesztésére rendelkezésre álló összes forrás az előző, 2007–2013-as programozási időszakban vidékfejlesztési forrásból erre a célra allokált nagyságrendileg 70 milliárd forinthez képest jelentős forrásnövekedést jelent.

A Vidékfejlesztési Program élelmiszer-feldolgozásra irányuló pályázatainak a benyújtott pályázatok megyei eloszlása érdekes képet mutat, köszönhetően annak, hogy a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program forrásain belül nincs elkülönítve az élelmiszer-feldol-

4. ábra
Vidékfejlesztési Program élelmiszer-feldolgozásra irányuló pályázatai megyei bontásban

Forrás: MÁK, 2017

gozásra irányuló beruházások számára forrás, valamint annak, hogy a Vidékfejlesztési Program keretein belül 40%-os vissza nem térítendő támogatáshoz lehet jutni. A benyújtott pályázatok 19%-a Pest megyéből érkezett. A benyújtott pályázatok megyei megbontását a 4. ábra mutatja. Ez a halmaz feltételezhetően számos olyan támogatási igényt tartalmaz, amely csak részben irányul valós élelmiszerfeldolgozásra irányuló fejlesztésre. Ezt a feltételezést támasztják alá a kormányzati nyilatkozatok is. A rendelkezésre álló forrás programban meghatározott céljainak kiemelt vizsgálata szükséges ezen pályázatok esetében.

8. Az élelmiszer-gazdasági beruházások hozzájárulása az egyes ágazatok fejlesztéséhez

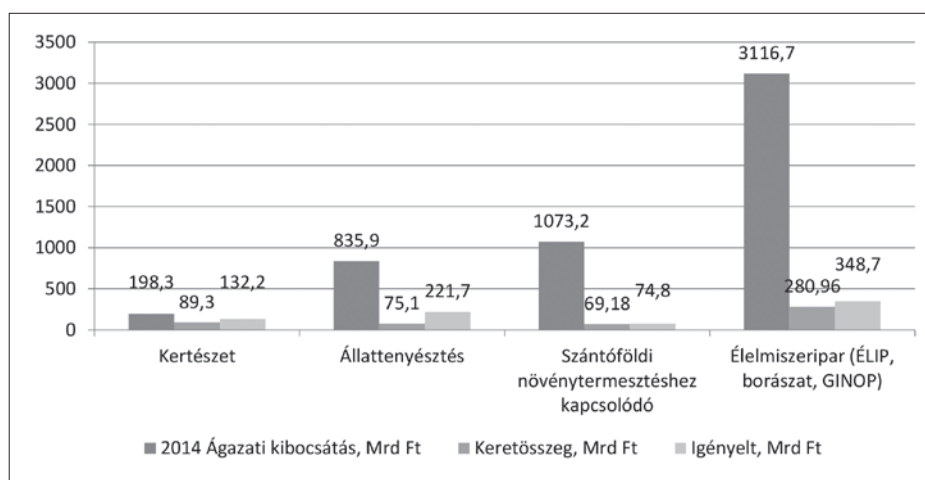
Érdeemes megvizsgálni, hogy az egyes ágazatok kibocsátásához viszonyítva a benyújtott pályázatok mekkora támoga-

tási igényt tartalmaznak és ez hogyan viszonyul a rendelkezésre álló forráshoz (5. ábra).

A kertészet esetében látható, hogy a 2014. évi ágazati kibocsátás 198,3 milliárd forint volt, az eddig igényelt támogatás összege 132,2 milliárd forint, míg a rendelkezésre álló forrás 89,3 milliárd forint. Megállapítható, hogy az ágazati kibocsátáshoz és a támogatási igényhez viszonyítva a rendelkezésre álló forrás a kertészeti ágazat nagyléptékű fejlesztését teszi lehetővé.

Az állattenyésztés esetén az ágazati kibocsátás 835,9 milliárd forint volt, az igényelt támogatás 221,7 milliárd forint, míg a rendelkezésre álló forrás 75,1 milliárd forint. Megállapítható, hogy az ágazati kibocsátáshoz és a támogatási igényhez viszonyítva a rendelkezésre álló forrás az állattenyésztési ágazat alacsony szintű fejlesztését teszi lehetővé. Az állattenyésztési ágazat beruházásaira allokált forrás tehát alulpozicionált.

5. ábra
Ágazati kibocsátás (2014), vidékfejlesztési forrás és benyújtott támogatási igény
(2016. december 31.)

Forrás: AKI, MÁK adatai alapján saját szerkesztés

A szántóföldi növénytermesztés ágazati kibocsátása 835,9 milliárd forint volt, az eddig igényelt támogatás 74,8 milliárd forint, míg a rendelkezésre álló forrás 69,18 milliárd forint. Megállapítható, hogy az ágazati kibocsátáshoz és a támogatási igényhez viszonyítva a rendelkezésre álló forrás a növénytermesztési ágazat alacsony szintű fejlesztését teszi lehetővé. Itt megjegyezném, hogy a gazdálkodók képesek a beruházásaikat a területalapú támogatásokból fedezni, illetve a korábbi programozási időszakokban rendelkezésre álló uniós források jelentős beruházásokat generáltak. Az öntözés előzőekben taglalt problémáját meg kell oldani.

Az élelmiszeripari ágazat kibocsátása 3116,7 milliárd forint volt, az igényelt támogatás a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program forrásait is figyelembe véve 348,7 milliárd forint, míg a rendelkezésre álló forrás 280,96 milliárd forint. Az ágazati kibocsátáshoz viszonyítva megállapítható, hogy alacsony a rendelkezésre álló forrás, viszont árnyalja a képet, ha figyelembe vesszük, hogy az exportképes, jelentős kibocsátással rendelkező nagyvállalatok ki

vannak zárva a támogatási lehetőségéből. Az előző programozási időszakhoz képest jelentősen nőtt az élelmiszer-feldolgozó ágazat rendelkezésére álló uniós forrás, de féltő, hogy olyan kisebb volumenű beruházások valósulnak meg belőle, amelyek hosszú távon nem lesznek életképesek.

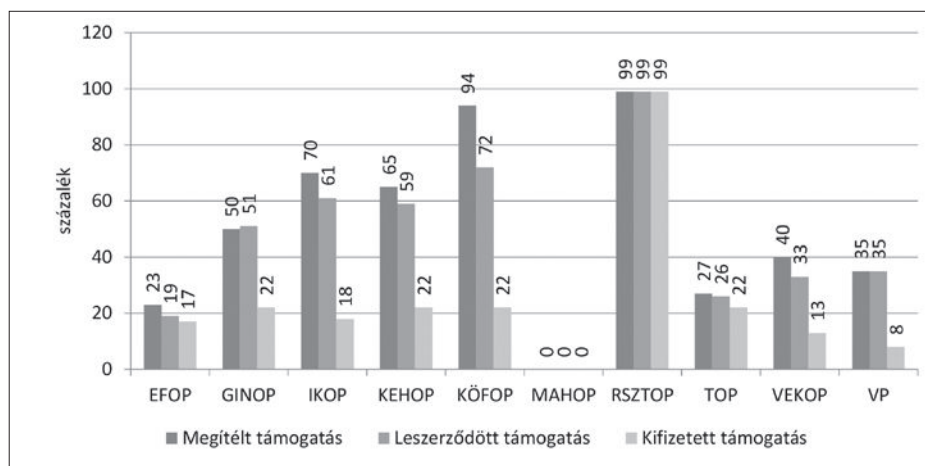
Mindezek alapján érdemes volna a Vidékfejlesztési Program forrásösszetételét felülvizsgálni és egyes esetekben élni az átcsoportosítás lehetőségével.

9. Az élelmiszer-gazdaság fejlesztését célzó támogatások végrehajtási helyzete, tapasztalatai

A 2014–2020-as programozási időszak nyitányaként 2014. október 10-én kilenc új kiírás jelent meg 116,5 milliárd forintos támogatási keretösszeggel. Azóta folyamatosan jelennek meg a pályázati felhívások és mára elmondható, hogy a rendelkezésre álló forrás szinte teljes egészében meghirdetésre került. A meghirdetések üteme az egyes programok esetében eltérő volt, ami az előrehaladásukban jól látható. Az első pályázati felhívások megjelenése után két évvel a programok előrehaladása a támogatások

6. ábra

Támogatás, szerződés, kifizetés a keret százalékában (2016. december 31.)

Forrás: Miniszterelnökség, 2017

megítélése, a szerződések és a kifizetések tekintetében 2016. december 31-i állapot szerint a 6. ábrán látható képet mutatja.

A 6. ábrából kiolvasható, hogy néhány program esetén mind a megítélt támogatás, mind a leszerződött támogatás volumene időarányosan elfogadhatónak tekinthető. Kivételt képez ez alól a Vidékfejlesztési Program (VP), Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP), illetve a Magyar Horgászati Operatív Program (MAHOP). Ezeknél a programoknál már a támogatások odaítélésében is jelentős lemaradás tapasztalható. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program esetében nagy volumenű forrást hirdettek meg a tavalyi évben, ezért ez év első felében várhatóan a megítélt támogatások mértéke jelentősen nőni fog, amíg a másik három program esetében elhúzódó döntéshozatal várható.

A támogatások kifizetésében ugyanakkor néhány kivételtől eltekintve nincsenek ekkora eltérések, a legtöbb program esetén a támogatások közel ötöde került kifizetésre 2016. év végéig, ami időarányosan jónak tekinthető. Ez alól kivételt képez ugyanakkor

a Vidékfejlesztési Program 8%-os kifizetési aránnyal, illetve a Magyar Horgászati Operatív Program, ahol még a források meghirdetése is csak a közelmúltban történt meg és kifizetés nem történt. A források kifizetési volumenéhez általánosságban elmondható, hogy az előleg könnyített kifizetése (az esetek jelentős részében fedezet nélkül utalható) okán a kifizetett összegek jelentős része előlegként került kifizetésre.

A Vidékfejlesztési Program esetében eddig nagyságrendileg 450 milliárd forint kötelezettségvállalás történt, ami a forrás 35%-át jelenti. Ehhez mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a Vidékfejlesztési Program jogcímei között vannak jövedelempótló támogatások, mint például az agrár-környezetgazdálkodási program és a fennálló kötelezettségvállalás jelentős része ezen jogcímekek esetében született. Eddig a Vidékfejlesztési Programban egy állattartó telepi beruházási jogcím esetében született kötelezettségvállalás közel 6 milliárd forint összegben. A programozási időszak közepén ez a teljesítmény alacsonynak minősíthető, amennyiben nem gyorsul fel a program végrehajtása, úgy a források felhasználása veszélybe kerülhet.

A Vidékfejlesztési Program esetében a kifizetések még inkább elmaradnak a többi programhoz viszonyítva. A közel 1300 milliárd forintból eddig összesen nagyságrendileg 100 milliárd forintot fizettek ki, és ennek jelentős részét nem az új pályázatokból származó, hanem a 2007–2013 közötti Új Magyarország Vidékfejlesztési Programból (ÚMVP) áthúzódó kifizetések tették ki. A programot végrehajtó apparátus nem tudta teljesíteni a 2016. évre tervezett kifizetést és a kötelezettségvállalások jelenlegi nagyságrendje alapján valószínűsíthető 2017. évben is az alulteljesítés.

A Vidékfejlesztési Program esetében eddig összesen 68 pályázati felhívás jelent meg, gyakorlatilag néhány jogcím kivételével az összes meghirdetésre került. Ebből összesen 29 esetben függesztették fel a pályázatok benyújtását, mivel a meghirdetett 820 milliárd forintos keretet jelentősen, egyes esetekben akár négy-ötszörösen is túligényelték.

Jelenleg mintegy 20 pályázati felhívás esetében közel 300 milliárd forintos keretre lehet pályázatot benyújtani. Ezek között már csak néhány olyan konstrukció érhető el, amelyek beruházásokat támogatnak, munkahelyeket teremtenek és a mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességét hivatottak növelni. Ilyenek többek között az ültetvénytelepítés, a jégálművesítés és a gyógynövény-telepítés támogatása, vagy az öntözés korszerűsítésének támogatása. További 17 pályázati felhívásra, melyek forrása összesen mintegy 174 milliárd forint, még nem lehet pályázatokat benyújtani.

A folyamat gyorsítását és egyszerűsítését eredményezhetné a jelen időszakban az uniós jogszabályok alapján sokkal szélesebb körben engedélyezett egyszerűsített költségelszámolás (egységköltség, illetve általánys költség-alapú támogatás) alkalmazása egyes jogcímeknél. Ebben az esetben egy előzetesen kidolgozott módszertan alapján meghatározott egységköltség képezné az elszámolás alapját, számlák és kifizetést

igazoló bizonylatok benyújtására nem lenne szükség. Kiváló példája lehetne ennek a közelmúltban megjelent Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás jogcím, ami a Vidékfejlesztési Programban meghatározott egységköltség-alapú elszámoláshoz képest tételes költségelszámolással került meghirdetésre, jelentősen megnövelve ezzel a végrehajtási terheket és az adminisztrációt. Célszerű volna a jogszabály adta lehetőségek kiaknázása a lehető legtöbb jogcím esetében, gyorsítva ezzel a végrehajtási folyamatot.

10. Az uniós támogatásokhoz kapcsolódó közbeszerzési kötelezettséggel kapcsolatos problémák

Az uniós támogatásból megvalósuló beruházások esetében komoly problémát jelent, hogy a közbeszerzésekről szóló hatályos 2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) meghatározott támogatási összeg felett kötelezővé teszi a kedvezményezetteknek közbeszerzési eljárás lefolytatását. A Kbt. 2017. január 1-től hatályos módosítása beszerzésenként 25 millió Ft-ról 40 millió Ft támogatási összegre emelte ezt a támogatási összefogást. Az igényelt támogatások jelentős többsége 40 millió Ft feletti, ezért azok többsége várhatóan közbeszerzés-kötelezetté válik. Az előző időszakokban a korábban hatályos közbeszerzési szabályok szerint a közbeszerzési értékhatárok és a projekt támogatási intenzitása alapján kellett a közbeszerzési kötelezettséget megállapítani. A közbeszerzés-kötelezett beruházások száma töredéke volt a jelenleg várhatónak.

További problémát jelent, hogy a közbeszerzési kötelezettséget kiterjesztették a természetes személyekre is. Tapasztalataim alapján a jellemzően kis üzemmérettel rendelkező egyéni vállalkozók, őstermelők, családi gazdaságok tagjai soha nem folytattak le ilyen eljárást, sőt ennek szük-

ségességével sincsenek tisztában. Számos esetben előfordul sajnos, hogy megkezdik a beruházásokat közbeszerzési eljárás lefolytatása nélkül, amelynek következményeként – lévén nem volt szabályszerű a forrásfelhasználás – nem tudják majd lehívni a megítélt támogatást.

Hasonlóan fajsúlyos, de már a támogatás odaítélését követően jelentkező problémát jelent a közbeszerzésre kötelezett kedvezményezettek számára a Vidékfejlesztési Program esetében a 6 hónapos elszámolási kötelezettség betartása. A pályázati felhívások értelmében ugyanis a támogatói okirat kézbesítését követő naptól számított 6 hónapon belül a kedvezményezett köteles elszámolni a megítélt támogatási összeg legalább 10%-ával. Ezen szabály alól a közbeszerzéssel érintett projektek sem képeznek kivételt, az előző programozási időszakok gyakorlatától eltérően. A korábbi gyakorlat szerint, amennyiben egy beruházás közbeszerzés-kötelezett volt, úgy az első elszámolás benyújtásának kötelezettsége 6 hónapról 12 hónapra emelkedett. Az első támogatási döntések esetén már hamarosan letelik a 6 hónap és be kell nyújtani az első kifizetési kérelmeket. Az első elszámolásnak minimálisan 10% elszámolható költséget kell tartalmaznia, de amennyiben az egész projekt közbeszerzéssel érintett, nem lesz olyan tétel, amivel ennek a kötelezettségnek a támogatás kedvezményezettje eleget tudna tenni. A beruházás a közbeszerzési eljárás lezárultáig jogszerűen nem kezdhető meg, így elszámolható költség sem fog keletkezni, ezáltal szintén fennáll a támogatás elvesztésének kockázata.

A közbeszerzési eljárás lefolytatása hosszadalmas és a pályázó legjobb szándéka és igyekezete ellenére sem feltétlenül zárul le annyi idő alatt, hogy a kifizetési kérelem benyújtási időszakának az ügyfél eleget tudjon tenni. A jelenlegi gyakorlat szerint,

függően attól, hogy milyen eljárást kell lefolytatni, 2-től 6 hónapig terjed a közbeszerzés lebonyolítása, ebbe bele nem értve a közbeszerzések Irányító Hatóság általi ellenőrzésének időtartamát. Hangsúlyozni kell, hogy a közbeszerzési eljárás megindításához szükségesek a vonatkozó jogerős engedélyek, amíg a pályázatok benyújtásához elegendő annak igazolása, hogy a támogatást igénylő megindította az engedélyezési eljárást. Az esetek döntő többségében amikor a pályázó megkapja a pozitív tartalmú támogatási döntést, még nem rendelkezik jogerős engedéllyel, ezért azt újra be kell nyújtania az érintett hatósághoz, és amikor megkapta az engedélyt, akkor tudja csak a közbeszerzést megindítani. Ez a folyamat extrém esetben a 12 hónapba sem fér bele, de a 6 hónapba semmiképp. A támogatási döntés kézhezvétele előtt úgynevezett feltételes közbeszerzést ugyan le lehet folytatni, de ahhoz is szükséges építés esetén a jogerős építési engedély megléte, ezért számottevő mennyiségű ilyen eljárás nem várható.

A részben vagy egészben európai uniós forrásból megvalósuló közbeszerzési eljárásba az ajánlatkérő köteles felelős akkreditált közbeszerzési szaktanácsadót (FAKSZ) bevonni. Ilyen akkreditációval rendelkező szaktanácsadóból jelenleg 866 van az országban⁶, mely szám azonban tartalmazza a nem független – azaz munkavállalóként kizárólag egy adott ajánlatkérő nevében történő eljárásra felhatalmazott – szaktanácsadókat is, akik külső megbízást nem vállalhatnak. Ez a kapacitás várhatóan szűk keresztmetszetet fog jelenteni az idei évben tízezres nagyságrendben megszületendő támogatási döntésekhez kapcsolódó közbeszerzési eljárások lebonyolításában.

A közbeszerzésből fakadó kockázatokat súlyosbítja, hogy a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós

⁶ Lásd <http://www.kozbeszerzes.hu/cikkek/felelos-akkreditalt-kozbeszerzesi-szaktanacsadok> 14/2016 MvM rendelet szerinti FAKSZ-névjegyzék.

alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet 2017. január 1-től hatályos módosítása óta a támogatott szervezetek és személyek által lefolytatott közbeszerzések ellenőrzését EMVA-források esetében az Irányító Hatóság kizárólag utóellenőrzés keretében végzi el, folyamatra épített ellenőrzés nem történik. Így utólag akár olyan problémák derülhetnek ki, amelyek a közbeszerzési eljárásban már nem korrigálhatók, ami a támogatás visszafizetését eredményezheti és ezáltal ismét a forrásvesztés kockázatát növeli. Ez a szabályozás kizárólag a vidékfejlesztési forrásokra vo-

natkozik, holott sem uniós jogszabály, sem pedig egyéb hazai jogszabály nem indokolja az eltérő szabályozást a többi programtól.

A fenti problémákra megoldást jelenthet a megelőző programozási időszak gyakorlata, amely közbeszerzési kötelezettség esetén az első elszámolás benyújtására az általános szabályban szereplő 6 hónaphoz képest 12 hónapot engedett meg. A közbeszerzési kötelezettség kommunikációját és tudatosítását főként az agrártársadalomban szükséges fokozni. A közbeszerzési dokumentáció előzetes minősítésére lehetőséget kell biztosítani az esetleges hibák elkerülése végett.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

- (1) A Duna-vízgyűjtő magyarországi része. Vízyűjtő-gazdálkodási terv – 2015. Országos Vízügyi Főigazgatóság, Budapest, 2016. – (2) KAPRONCZAI I. (2016): A magyar agrárgazdaság helyzete napjainkban – kockázatok és lehetőségek. *Gazdálkodás*, 60 (5) 369. p. – (3) LAKNER Z. (1997): Élelmiszer-gazdaság és modernizáció. *Statistikai Szemle*, 75. évf. november, 922–939. pp. – (4) NEMZETI AGRÁRGAZDASÁGI KAMARA (2015): Vidékfejlesztési Program Kézikönyv. – (5) PAPP P. – SZÜCS E. (2013): *Beruházási alapismertek*. TERC Kft., Budapest, 129 p. – (6) POTORI N. (SZERK.) – RÁCZ K. (SZERK.) – BENE E. – BIRÓ SZ. – HAMZA E. – KÁLMÁN Á. – MISKÓ K. – NAGY L. – SÁVOLY J. – VARGA E. – VÖNEKI É. (2015): *Az állattenyésztési ágazatokban működő gazdaságok által felvett beruházási és fejlesztési hitelek tanulságai*. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest, 48 p. – (7) *Vidékfejlesztési Program 2014–2020*. Miniszterelnökség Agrár- és Vidékfejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság.

TECHNOLOGY DEMAND IN THE AGRICULTURE**By: Tóth, József****Keywords: technological development, agriculture, areas of technology, demand for development, demand elasticity.****JEL Classification: O13, O33, Q11.**

Technological development is the key to the continuous renewal of the economy. The direction of technological development is usually registered, analysed and evaluated ex-post, when the characteristic trends and influencing factors are also ascertained. Influencing the process of technological development is regarded as natural terrain of economic policy makers. However, in many cases they do not have sufficient and appropriate information.

This paper tries to discontinue the ex-post feature of essays and papers published on the topic up till now. Developing a relatively simple method, it seeks to find the answer to the question, what area (mechanization-, human resource-, seeds and propagation material-, nutrient management- and plant protection) of technological development is most in sync with the demands of agricultural producers.

In our analysis, we used the Hungarian FADN 2013 data. The applied method was the estimation of simple demand functions. We calculated own-price elasticities for the different areas of technology. Our results indicate that human resource development shows the highest elasticity, followed by the plant protection- and machinery development elasticities. We can draw the rather unambiguous consequence, that in the Hungarian agriculture, with respect to the crop production, the development of human resources should be in the focus of technological development.

EXPERIENCE IN THE IMPLEMENTATION OF THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAM (2014-2020)**By: Vulcz, László****Keywords: EU funding, development goal, investment, public procurement.****JEL Classification: Q14, Q18, R42.**

During the period of 2014-2020, there are significant EU development resources available to Hungary in the amount of approximately 9,000 billion Hungarian Forints. 14.4% of the funds (approximately 1,300 billion Hungarian Forints) will be allocated to the Rural Development Programme, which is the second largest programme in volume.

With regards to the resources allocated to the development of certain food industry sectors, it is expected that a larger volume of resources will be available for horticulture than in the past, while this would not be the case with animal husbandry and crop production. The resources allocated to the investments in the livestock sector are under-positioned. Compared to the previous programming period, the availability of the EU resources in the food industry has been significantly increased, but whether such investments would be too small to be viable in the long term is cause for concern. Food factories which can produce large quantity of goods are excluded from the subsidy.

It is essential to give high priority to the possibility of the enlargement of irrigation management, subject to the protection and exploitation of the water resources. It is

either restricted or strictly forbidden to invest EU funds to build irrigation systems using groundwater in certain areas of Hungary's with exceptionally high agrarian potentials. There is no restriction on the use of water above-ground for such EU funded irrigation projects, however, most of the time these cannot be achieved due to the lack of maintenance of the aquatic facilities, as the proper water supply for irrigation cannot be ensured. Another huge problem which affects the irrigation development is the highly fragmented land structure in Hungary.

Because the development of the water management is a strategic goal, it is necessary to abolish the 20% limit in the programme for the feasibility of irrigation investments.

So far commitments to the Rural Development Programme amounted to 450 billion Hungarian Forints, representing 35% of the total resources, and nearly 100 billion Hungarian Forints have been paid out, representing 8% of the total resources. Such achievement in the middle of the programming period is regarded as low, if the implementation of the programme cannot be accelerated, the utilization of the resources may be jeopardized. Acceleration and simplification of the allocation of funds might be achieved in this period by using simplified cost options (unit costs and flat rate based grants), which are more widely allowed under EU law.

In the case of investments from EU funding, it is a serious problem that the current Act CXLIII of 2015 on Public Procurement makes it compulsory for the beneficiaries to conduct of a public procurement procedures if the grant is over 40 million Hungarian Forints.

ESTIMATED MACROECONOMIC IMPACTS OF THE INTRODUCTION OF PRECISION ARABLE CROP PRODUCTION, IN PARTICULAR TO THE COSTS AND RETURN ON INVESTMENT

**By: Kemény, Gábor – Takácsné György, Katalin – Gaál, Márta –
Keményné Horváth, Zsuzsanna**

**Keywords: penetration, informatics, economic benefits, cereals.
JEL Classification: Q01, Q11, Q16.**

In 2016, the Research Institute of Agricultural Economics carried out a questionnaire survey and in-depth interviews among the arable crop farms of the Hungarian Farm Accountancy Data Network system to examine the penetration and application levels of precision and soil conservation farming. 6.9 per cent of the respondents applied precision farming methods. Based on the results, in case of the main crops (wheat, maize, rape, sunflower) precision farming leads to increasing yields and has a cost and profitability advantage compared to the traditional farming methods. Among the macroeconomic impacts the lower environmental load (input use rate) can be highlighted, and the lower import inputs at national economy level. According to the respondents, the main barrier to the diffusion of the technology is the high investment cost. The aim of this study, based on the survey, was to investigate the required investments, the investment costs and benefits on farm- and macro level in case of transition to precision arable crop production. The investment cost depends on whether a complete machinery change is needed, the existing machinery requires specific updates with precision equipment or only minor elements and software must be purchased by the farm. The investment costs for these scenarios were estimated based on the data provided by the KITE Zrt. It was found, that in case of the machinery update with precision equipment and software –